

селення міста та області. Розроблена ієрархічна система показників відкрита для внесення будь-яких логічних змін та доповнень, пов'язаних зі змінами соціально-економічної ситуації в місті, області або країні чи змінами методології статистичних спостережень.

За допомогою методу модифікованої головної компоненти на основі вихідних статистичних показників побудовано інтегральні показники ЯЖН населення міст області. Інтегральні показники, що побудовані, являють собою певного виду згортку більш часткових критеріїв і призначені для виявлення «вузьких місць» у соціально-економічному розвитку міста з точки зору умов, необхідних для гармонійного розвитку суспільства. За багатокритеріальною класифікацією побудовано узагальнений показник якості життя мешканців міста вищого рівня. Хоча за значенням узагальненого показника рівня життя населення Дніпропетровськ стабільно посідає перше місце серед міст області, проведені розрахунки дозволили виявити не зовсім благополучні для м. Дніпропетровська аспекти ЯЖН. Необхідно відзначити позитивну динаміку показника якості життя населення міста за таким аспектом, як «Стан здоров'я». Порівняно з 2005 роком за цим показником місто у 2010 р. просунулось на шість позицій вперед. Це можна пояснити увагою, що приділяється у місті заходам щодо охорони здоров'я.

На основі аналізу економічного та фінансового потенціалу міста з метою підвищення якості життя населення, на наш погляд, місцевій владі доцільно звернути увагу на такі пріоритетні напрями діяльності, як подолання тенденцій скорочення населення міста, зміцнення

й збереження здоров'я населення міста; створення нових робочих місць та умов реалізації здібностей кожної людини; збереження і якісний розвиток соціальної інфраструктури (освіти, культури, охорони здоров'я); реформування житлово-комунального господарства; подолання бідності та соціальний захист населення; покращення екологічної ситуації.

Список джерел

1. Айвазян С.А. Межстрановой анализ интегральных категорий качества жизни населения (эконометрический подход). – Препринт # WP/2001/124. М: ЦЭМИ РАН, 2001. – 60 с.
2. Бююль А., Ефель П. SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей. – СПб.: ООО ДиаСофтЮП, 2002. – 608 с.
3. Власик О.С., Пирожков С.І. Индекс людського розвитку: досвід України. – К.: Національний інститут стратегічних досліджень, 1995. – 84 с.
4. Воронин Ю.А. Оценка качества населения как основа новой социальной политики. – Новосибирск, 1998.
5. Дзюба І.В. Категорія рівня життя населення: сучасний підхід // Статистика України. – 2004. – №1. – С. 68-73.
6. Комплексна стратегія розвитку міста до 2015 року: Програма розвитку міста / І.І. Куліченко // www.dniprorada.gov.ua.
7. Піскунова О.В., Погрібняк Ю.Ю., Рибальченко Л.В. Побудова узагальненого показника якості життя населення міста Дніпропетровська // Вісник ДДФА: Економічні науки. – Дніпропетровськ, 2005. – №1(13). – С. 93-99.
8. Шкуркин А.М., Шкуркин А.А. Мониторинг качества жизни населения муниципального образования: проблемы, принципы и перспективы построения. Хабаровск, 2000. – 69 с.

Є. Савельсьв

академік АЕН України
м. Тернопіль

«НОВИЙ РЕГІОНАЛІЗМ» І РОЗВИТОК ТЕОРЕТИЧНИХ АСПЕКТІВ КЛАСТЕРОУТВОРЕННЯ

Стаття підготовлена за результатами дослідження в рамках проекту «РП7 Європейського Союзу «Функціонування системи місцевого виробництва в умовах економічної кризи (порівняльний аналіз і бенчмаркінг для країн ЄС та поза його межами)» [«Functioning of the local Production Systems in the Conditions of Economic Crisis (Comparative Analysis and Benchmarking for the EU and Beyond)»]. Угода про надання гранту PIRSES GA-2011-295050

Серед проявів глобалізації важливою тенденцією є ускладнення управління економікою. Це потребує підвищення ролі регіонів у економічному розвитку на основі децентралізації та нової структуризації. Як правило, йдеться про суперечливу взаємодію локальних територіальних утворень, держави і світового господарства. Регіони конкурують за підключення до інноваційних і фінансових центрів, так званих «воріт глобальної економіки». Внаслідок таких процесів виникає нова економічна географія, яка розробляє системи розміщення економічної діяльності з урахуванням парадигми виробничого простору в епоху глобалізації та інформаційного суспільства.

Концепція «нового регіоналізму» в останні десятиліття розвивається в працях В. Андерсона, Б. Бузана, Р. Вейрінена, М. Китинга, В. Міхеєва, П. Морганя, Т. Стародуба, О. Увера, Г. Широкова та ін. Утім, аналіз існуючих розробок свідчить про відсутність бачення зв'язків нового регіоналізму із мережевими виробничими і економічними структурами кластерного типу.

Метою статті є формування теоретичних підходів до розвитку кластерних форм з використанням концепції «нового регіоналізму».

Сучасні процеси кластероутворення і прогнозування їх майбутніх форм можна ініціювати і управляти переважно з огляду на феномен «нової регіоналізації». Насамперед треба враховувати те, що, як зазначає ідеолог цієї концепції М. Китинг, «новий регіоналізм» характеризується двома пов'язаними між собою особливостями: він не обмежується кордонами національного господарства і стикає між собою регіони в конкурентній боротьбі, не надаючи їм нової ролі у системі міжнародного поділу праці [1]. З огляду на це, найбільш помітною загальносвітовою тенденцією є розширення прав регіонів, що проявляється у передачі функцій з національного рівня на внутрішньодержавні структури. У європейському просторі такий досвід формується багатьма країнами. Зокрема, у Бельгії здійснена федералізація, у Великій Британії відбулася передача значного обсягу повноважень центральною владою місцевим органам самоврядування.

Проте, феномен «нової регіоналізації» зачіпає адміністративний поділ і міжрегіональну конкуренцію. Найбільш суттєвим є те, що формування регіонів не обмежується національними кордонами, а може включати певну частину території однієї або більшої кілько-

сті країн. Такі процеси набули найбільшого поширення в Європі, що особливо яскраво проявилось у створенні єврорегіонів. Разом з тим, в умовах нового регіоналізму загострюється конкуренція між регіонами різних рівнів за розвиток ресурсного потенціалу і забезпечення високого добробуту населення.

З огляду на внутрішні процеси у глобальному просторі можна очікувати переростання нових тенденцій у *самоформування* нових і ліквідацію наявних регіонів. Рушійною силою такого «творчого руйнування» шумпетерського типу можуть стати кластери, які, об'єднуючи місцевих гравців, стикаються з адміністративними перешкодами внаслідок неспівпадіння інтересів менеджерів центральних і територіальних органів управління. Як відзначає Т. Баль-Вошняк, «в ринковій економічній системі держава на даний час відіграє допоміжну роль, незалежно від переважаючого типу координаційної структури. Проблема координаційних функцій держави призводить не тільки до її обмеженої участі в економічних процесах, але й свідчить про ненадійність координаційних дій державних установ та альтернативних витрат на цей процес, що виражено категорію трансакційних витрат [2]. Це твердження у загальному трактуванні цілком можна адресувати і до органів територіального типу.

Розглядаючи роль кластерів у рамках теорії «нового регіоналізму», треба враховувати два напрямки їх створення. З одного боку, вони ініціюються державними, муніципальними та місцевими органами влади. У цьому випадку, як правило, мережа підпорядковується принципам менеджменту програмно-цільового управління, що відповідає переважно філософії планових економік, і обмежується кордонами компетенції відповідного органу територіального управління. Інший підхід пов'язаний з ініціативою бізнес-структур, для яких треба не лише узгоджувати і формувати ланцюг взаємодії у напрямку досягнення мети об'єднання, а й переконувати адміністрацію регіону/регіонів у доцільності кластеризації. При цьому неминуче починає діяти бюрократичний фактор, який може стримувати процеси створення кластеру. Вихід з цього «замкненого кола» варто пошукувати у *створенні нових регіонів* на території дії кластеру. При цьому ймовірно два підходи, коли за новим регіоном закріплюватимуться переважно соціально-економічні функції, а надання послуг населенню, пов'язаних з інформаційно-правовим забезпеченням (РАГС, міліція, нерухомість і т.і.) залишаться за «старим регіоном».

Кластери як територіальні утворення можуть розвиватися в рамках парадигми «нового регіоналізму» у нетрадиційних ракурсах для сучасної вітчизняної економічної географії. Це не означає, що *геопростір як фізичний атрибут* (географічна відстань) втрачає своє значення. Проте, для економіки він лишається лише необмеженим «контейнером» «броунівського» руху бізнес-процесів. У його середовищі формується *гомогенний геопростір регіональних середовищ* (наповнювачів) соціально-економічних, політичних, юридичних і екологічних інституцій у вигляді відносин, норм та органів адміністративного, економічного і громадського статусу. Геопростір регіональних середовищ за принципом російської «матрьошки» наповнюється мережею, що визначає географічне положення у системі сучасних гео економічних, геополітичних, гео екологічних та геодемографічних відношень і дій. Це є «мережевий» простір, в якому існує *кіберпростір як геопростір всесвітнього «паутиння»* або як мережа мережі. В залежності від стану розвитку цих просторів можуть формуватися кластери, форми яких визначатимуться місцевими особливостями. При цьому, як відзначає В.М. Андерсон [4], провідна роль у досягненні конкурентоспроможності регіонів належить економіко-географічним кластерам, тобто сконцентрованим за географічною ознакою групам взаємозалежних підприємств, спеціалізованим постачальникам послуг, а також

зв'язаним з їхньою діяльністю некомерційним організаціям і установам, що конкурують, але разом з тим і взаємодоповнюють один одного. Кластери спроможні створити критичну масу, необхідну для конкурентного успіху у визначених галузях і, як наслідок, у відповідних регіонах.

Теоретично правомірно передбачити й інші процеси при розвитку ідеї «нового регіоналізму». В нинішніх умовах виникає певна підпорядкованість регіонів викликам глобалізації, яка з часом буде посилюватися. Якщо ж функціонування адміністративних регіонів виявиться неспроможним відповідати на глобальні виклики, це засвідчить моральне старіння існуючого адміністративного ділення, що потребуватиме нових підходів з переходом на досконаліші, точніше, сучасніші форми. Очевидно, поступово руйнуватиметься вікова незмінність адміністративних утворень. Регіони в умовах глобалізації повинні набуті нових якостей, які дозволять їм отримати статус стратегічних гравців світового ринку з тим, щоб трансформуватися в активні автономні суб'єкти міжнародної системи конкурентної взаємодії. Проте, для цього в майбутні десятиліття у розвитку форм регіоналізму треба буде пройти через мережу перетворень і трансформацій. Найбільш показовим у цьому відношенні є досвід Фінляндії, де відбулися процеси перетрансформування регіональних структур знизу за умови, що нові структури представлятимуть інтереси щонайменше 20,0 тис. мешканців. Нині такі процеси відбуваються в Естонії, де до 2017 року місцеві регіональні органи повинні здійснити об'єднання і реорганізацію за своїми рішеннями. У разі ж, якщо територіальні громади не дійдуть консенсусу, рішення мають прийняти центральні органи влади.

В якості різновиду морального старіння адміністративного ділення і створених на його основі структур доцільно поставити проблему *банкрутства* територіальних органів управління. У даному аспекті виникне потреба розділення неспроможності управління регіоном виборчим органом та його виконавчими організаціями і застаріння діючої системи. В залежності від причини є два варіанти рішень: перевибори і формування нового регіонального утворення. Якщо політичні партії неспроможні висунути програму подолання регіональної депресивності, виникає потреба у включенні механізму конкуренції з його елементами санації та зміни адміністративного ділення. Для цього виду банкрутства підійшла б форма протекторату іншими регіонами та елементами, що використовуються на міжнародному рівні у разі оголошення дефолту певної держави.

Зрештою, в аспектах відносин кластерів і регіонів виникає ще одна лінія конкуренції. Ці структури, з одного боку, приречені взаємодіяти, адже успіхи кластерної організації є основою вирішення соціально-економічних проблем регіону. З іншого боку, бюрократичний механізм регіонального управління може «пробуксовувати» або елементарно гальмувати розвиток економіки кластеру. Для таких ситуацій має бути розроблена система розв'язання суперечностей.

В якості механізму вирішення проблем розвитку кластерних систем організації виробництва та регіонального розвитку може розглядатися включення механізму об'єднання великих регіонів у краї. Цей аспект вже попав у коло зору українських дослідників, хоча він на набрав достатнього поширення. Як зазначає І. Брикова, «подальшого комплексного аналізу потребує механізм впливу глобальних процесів суспільного розвитку на позиціонування регіонів в ієрархії міжнародних конкурентних відносин та, відповідно, визначення факторів підвищення крайової конкурентоспроможності в умовах глобальної конкуренції. Крім того, великого значення набуває проблематика розробки теоретичних основ стратегії підвищення міжнародного конкурентного статусу національних країв у довгостроковій перспективі [4]. Такий підхід може стати основою перетворення національних територіальних утворень

на стратегічних гравців глобальних ринків на основі використання кластерних форм у їхній внутрішній економічній структурі. Наскільки це перспективно, видно з того, що з 2003 року Інститут розвитку менеджменту, який вивчає конкурентоспроможність країн світу, започаткував включення певних регіонів до рейтингу «Щорічника глобальної конкурентоспроможності». У ньому, зокрема, окремою позицією представлені такі краї як Баварія, Каталонія, Ільде-Франс, Ломбардія, Махараштра, Шотландія, Сан-Паоло, Че Янг. Тим самим відображається особлива роль країв у розвитку не тільки національної, а й світової економіки, їх конкурентоспроможність, лідерство і впливовість як самостійних гравців. Тут доречно послатися й на висновок експертів Європейської Комісії, які вважають, що, «незважаючи на наявність конкурентоспроможних та неконкурентоспроможних фірм у кожному регіоні, завжди існує загальне крайове середовище, яке впливає на формування конкурентного статусу всіх локальних фірм» [5]. Воно є дієвим в країнах, що розвиваються у напрямі розширення самостійності регіонів у питаннях розробки та імплементації крайових конкурентних переваг.

Активізацією регіоналізації державної політики, а саме делегуванням значної кількості управлінських повноважень та координаційних функцій з національного на крайовий рівень. Прикладами виступають процеси феде-

ралізації в Бельгії або передача значного обсягу повноважень центральною владою місцевим органам самоврядування у Великій Британії. Отже, глобалізація надає національним регіонам статусу стратегічних гравців світового ринку, перетворюючи їх на активних автономних суб'єктів міжнародної системи конкурентної взаємодії. Саме в даному контексті особливої актуальності набуває проблематика забезпечення конкурентоспроможності національних регіонів як їх здатності відповідати на виклики глобального середовища, визначаючи, створюючи та розвиваючи локальні конкурентні переваги.

Список джерел

1. Китинг М. Новый регионализм в Западной Европе / М. Китинг // Логос. – 2003. – № 6(40). – С. 81.
2. Баль-Вожняк Т. Економічні мережі як ефективні механізми координації інноваційної діяльності / Т. Баль-Вожняк // Міжнародна економічна політика. – К.: КНЕУ, 2011.
3. Андерсон В.М. Неоекономічні виклики глобалізації: нова економічна географія / Андерсон В.М. // Вісник Одеського національного університету. Сер. Економіка. – 2009. – Т. 14. – Вип. 15.
4. Брикова І. Детермінанти міжнародної конкурентоспроможності національних регіонів у глобальному економічному просторі / І. Брикова //
5. Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development of Regions in the European Union, Brussels, 1999.

Г. Семенов

академік АЕН України

О. Єропутова

ОЦІНКА ТА АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА

Сьогодні обґрунтованість та дієвість управлінських рушень на усіх рівнях залежить від результатів оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання, зміст якої виходить за межі обчислення окремих коефіцієнтів і передбачає вивчення комплексу показників, котрі дають можливість проаналізувати різні аспекти діяльності підприємства.

Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу оборотних коштів. За своєчасної розробки то впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довгостроковому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Попередження розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність підприємства до подальшого розвитку. Така фінансово-аналітична інформація повинна отримуватися за результатами оцінювання фінансового стану підприємства.

Питання оцінки фінансового стану підприємства розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема: М. Баканова, І. Балабанова, О. Волкової, А. Ковальова, В. Ковальова, М. Крейніної, Е. Макарян, Д. Молякова, В. Привалова, В. Родіонової, Н. Русак, В. Русак, Р. Сайфуліна, Г. Савицької, М. Федотової, А. Шеремета, Л. Бернстайна, А. Гропелі, Т. Карлін, Б. Коласс, Е. Нікбахта, Е. Хелферта та ін.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану та визначень фінансової стійкості, фінансового положення підприємства, про відсутність єдиної думки щодо групування та способу обчислення показників оцінки фінансового стану [1, 2].

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів систе-

ми фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Фінансовий стан підприємства залежить від результатів його виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності. Перш за все на фінансовому стані підприємства позитивно визначаються безперебійний випуск і реалізація високоякісної продукції.

Таким чином, актуальність теми статті обумовлена необхідністю ефективного управління діяльністю підприємств в умовах сучасного стану економіки, недосконалістю теоретичного, методичного та законодавчого забезпечення ефективного функціонування підприємств, а також антикризового управління, необхідністю проведення системних досліджень з питань формування цілісної наукової парадигми антикризового управління фінансами підприємств; удосконалення політики держави в галузі оздоровлення реального сектору економіки, що сприятиме підвищенню фінансової безпеки, як окремих вітчизняних підприємств, так і економіки в цілому.

Метою статті є дослідження сутності фінансового стану підприємства в сучасних умовах, розгляд факторів, які впливають на фінансове становище підприємства, розвиток сучасних методів проведення фінансово-економічного аналізу на підприємствах України, а також розробка шляхів покращення фінансового стану підприємства.

Для досягнення мети були поставлені такі завдання:
- виявити фактори, які впливають на фінансовий стан підприємства

- провести аналіз майнового стану ПАТ «МОТОР СІЧ»;

- дослідити фінансову стійкість, ліквідність та платоспроможність ПАТ «МОТОР СІЧ».

Основними видами діяльності ПАТ „МОТОР СІЧ” є: